

ĐÁP ÁN THAM KHẢO
KÌ THI TUYỂN SINH LỚP 10 TRƯỜNG THPT NĂM HỌC 2023 - 2024
MÔN: NGỮ VĂN
SỞ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO CAO BẰNG

I. ĐỌC HIỂU

Câu 1.

- Đoạn văn trên trích trong tác phẩm "Những ngôi sao xa xôi" của nhà văn Lê Minh Khuê.

Câu 2.

- Các lời dẫn trực tiếp:

+ "Định ở nhà. Lần này nó bỏ ít, hai đứa đi cũng đủ."

- Dấu hiệu nhận biết hình thức của các lời dẫn trực tiếp: được đặt trong dấu ngoặc kép.

Câu 3:

- Đoạn văn trên gợi lên những vẻ đẹp phẩm chất của các nhân vật như sau:

+ Dũng cảm, gan dạ

+ Có tinh thần trách nhiệm cao với công việc.

II. LÀM VĂN

Câu 1.

Về hình thức, bài làm dưới dạng đoạn văn với dung lượng 150 chữ.

Về nội dung, bài làm trình bày suy nghĩ về tinh thần trách nhiệm của mỗi người trong cộng đồng, bài làm có những nội dung chính sau:

a. Giải thích khái niệm sống có trách nhiệm

- Sống có trách nhiệm là làm tròn nghĩa vụ, bổn phận với xã hội, trường lớp, gia đình và bản thân...; dám làm, dám chịu trách nhiệm về những hành động của bản thân.

+ Sống có trách nhiệm là biết hành xử đúng đắn, biết phân biệt phải trái, biết đối nhân xử thế, giữ lời hứa, dám làm dám chịu hậu quả.

+ Tích cực và tự giác thực hiện nhiệm vụ được giao, chủ động làm những việc cần làm, không né tránh hay thờ ơ hay đùn đẩy trách nhiệm cho người khác.

+ Ý thức đúng đắn về trách nhiệm của mình trên mọi cương vị, vị trí công việc.

b. Vì sao cần phải sống có trách nhiệm?

- Sống có trách nhiệm là một chuẩn mực để đánh giá nhân cách, sự trưởng thành của một người.

- Là một nét sống đẹp, là phẩm chất cần có của những người trẻ hiện đại.

- Là hành động khẳng định giá trị bản thân, dấu hiệu cơ bản, quan trọng của việc hòa nhập với cộng đồng, giúp cho cuộc sống chung trở nên tốt đẹp hơn.

c. Biểu hiện của sống có trách nhiệm

- + Chăm lo học tập tốt, hoàn thành bài tập về nhà và chuẩn bị bài mới trước khi đến lớp
- + Nghiêm chỉnh thực hiện các quy định của nhà trường
- + Sống hòa nhập với bạn bè cộng đồng
- + Thực hiện tốt quy định của nhà nước, của pháp luật
- + Có trách nhiệm với bản thân, với gia đình và mọi người xung quanh.
- + Tích cực tham gia các hoạt động tập thể
- + Khi làm việc gì đó sai lầm, không nên chối cãi, cố tình lãng tránh mà nên có trách nhiệm sửa chữa lỗi lầm.
- + Biết ý thức bảo vệ môi trường, ngăn chặn những hành vi xấu xa...

d. Ý nghĩa, vai trò của sống có trách nhiệm

- Hoàn thành tốt công việc và nhiệm vụ được giao
- Giúp chúng ta ngày càng tốt đẹp, hoàn thiện bản thân mình hơn.
- Được mọi người xung quanh yêu quý, kính trọng và giúp đỡ

g. Bài học nhận thức và hành động

- Sống có trách nhiệm là một lối sống đúng đắn cần phải được cổ động và thực hiện phổ biến trong cộng đồng.
- Mỗi con người cần phải sống có trách nhiệm để góp sức mình xây dựng quê hương, đất nước.
- Hãy sống có trách nhiệm với cuộc đời mình vì chính bạn là người sẽ đưa bạn tới nơi bạn mong muốn.

Câu 2.

Về hình thức, bài làm có thể trình bày dưới dạng đoạn văn hoặc bài văn.

Về nội dung, bài làm có những nội dung chính sau:

a. Hoàn cảnh sáng tác

- Bài thơ “Sang thu” được sáng tác vào năm 1977.
- Tác phẩm được in nhiều lần trong các tập thơ và gần đây nhất là tập thơ “Từ chiến hào ra thành phố” năm 1991.

b. Ý nghĩa nhan đề

- “Sang thu” trước hết gợi lên khoảnh khắc giao mùa của thiên nhiên, khi đất trời chuyển từ hạ sang thu.

- Gọi khoảnh khắc chuyển giao giữa tuổi trẻ sang độ tuổi trưởng thành vững vàng, từng trải.

c. Phân tích chi tiết khổ 2, 3

*** Quang cảnh thiên nhiên phút giao mùa**

Quang cảnh thiên nhiên được tái hiện chân thực và sống động qua việc lựa chọn những hình ảnh đặc trưng:

- Hai câu thơ đầu có cấu trúc đối tự nhiên, chặt chẽ và diễn tả vẻ đẹp thiên nhiên và lòng người phút giao mùa. Đồng thời, diễn tả sự vận động chung của tạo hóa, thiên nhiên, đất trời khi thu về.

- Hình ảnh “dòng sông” được nhân hóa qua từ láy “dềnh dàng”:

+ Tả thực một dòng sông tĩnh lặng, trong trẻo với dòng chảy êm đềm.

+ Con sông được nhân hóa như đang được nghỉ ngơi sau mùa hạ vật vã với bão giông, kết hợp với từ “được lúc” gợi ta liên tưởng đến hình ảnh những con người đã đi qua thời chiến, trải qua lửa đạn (dòng sông máu) giờ đang được sống chậm lại, đến lúc phải nghỉ ngơi.

- Hình ảnh những chú chim được nhân hóa qua từ láy “vội vã”:

+ Tả thực những chú chim đang di cư về phương Nam tránh rét.

+ Những cánh chim được nhân hóa như bắt đầu nhanh hơn, gấp gáp hơn khi nhận ra những đợt gió heo may se lạnh đang ủa về. Kết hợp với từ “bắt đầu” gợi liên tưởng đến những người lính bước ra từ trong chiến tranh. Họ cứ ngỡ đã đến lúc phải nghỉ ngơi để suy ngẫm, ngưỡng vọng về một quá khứ xa xăm đã đi qua, song lại chính là lúc họ “bắt đầu” phải vội vã, tất bật trong những lo toan của cuộc sống mới: cơm – áo – gạo – tiền,....

- Nghệ thuật đối được sử dụng nhịp nhàng, tài tình qua hình ảnh “dập dềnh >< vội vã”.

+ Làm nổi bật hai động thái trái ngược của thiên nhiên trong khoảnh khắc giao mùa.

+ Làm nổi rõ hai tâm trạng trái ngược nhau của con người khi bước từ chiến tranh sang hòa bình.

- Nghệ thuật nhân hóa qua cụm từ có ý nghĩa tượng hình “vắt nửa mình”

+ Gọi lên không gian của một bầu trời cao rộng, trong trẻo lúc thu về.

+ Khiến cho đám mây như có hình, có hồn và trở nên gần gũi, sinh động.

+ Gợi liên tưởng đến bước đi của thời gian, đám mây như một cây cầu đặc biệt để nối liền những ngày cuối hạ và đầu thu

- Hình ảnh “đám mây” còn mang nghĩa thế sự. Gợi sự giao thời của đời sống khi đất nước đang chuyển giao từ chiến tranh sang hòa bình

=> Khoảnh khắc giao mùa được tái hiện rất tinh tế, sống động bằng những câu thơ giàu giá trị tạo hình. Và ẩn sau khoảnh khắc đó còn là hình ảnh của đời sống lúc sang thu với biết bao biến chuyển.

*** Những suy ngẫm về đời người lúc chớm thu**

- Nghệ thuật đối qua hình ảnh “vẫn còn >< vơi dần”; “nắng >< mưa” đã tái hiện sự vận động trái chiều của hai hiện tượng thiên nhiên.

- Hình ảnh “nắng” và “mưa” là những hiện tượng của thiên nhiên, vận hành theo quy luật và có thể dự báo. Tác giả mượn hiện tượng tự nhiên để cụ thể hóa khoảnh khắc giao mùa.

- Những từ ngữ chỉ mức độ, ước lượng “vẫn còn”, “bao nhiêu”, “vơi”, “bớt” được sắp xếp theo trình tự giảm dần, cho thấy dấu hiệu của mùa hạ đang nhạt dần và những dấu hiệu của mùa thu ngày một đậm nét hơn.

- Hình ảnh sấm là hiện tượng tự nhiên, dấu hiệu cho cơn mưa rào mùa hạ. Nó ẩn dụ cho những biến động, bất thường, thử thách trong cuộc đời của mỗi một con người.

- Hình ảnh “sấm” đi liền với lối miêu tả “bớt bớt ngò” và “hàng cây đứng tuổi”:

+ Tả thực về một hiện tượng, vào mùa thu, tiếng sấm như nhỏ dần, không còn đủ sức làm rung trời – lở đất, lay động những hàng cây đã bao mùa thay lá.

+ Là ẩn dụ về những con người từng trải, giờ đến tuổi xế chiều thì trở nên vững vàng hơn, ung dung hơn trước những đổi thay, biến động của cuộc đời.

=> Khổ thơ đã bộc lộ trọn vẹn những khoảnh khắc thiên nhiên và đời người sang thu, tuổi xế chiều với những cảm nhận tinh tế, sâu sắc của nhà thơ.

d. Tổng kết

*** Nội dung**

- Sự cảm nhận tinh tế của tác giả về vẻ đẹp thiên nhiên với những bước chuyển mình từ hạ sang thu.

- Tác phẩm còn nói lên niềm xúc động, những suy ngẫm và triết lí trong khoảnh khắc giao mùa của nhà thơ.

*** Nghệ thuật**

- Ngôn ngữ trong sáng, hình ảnh giản dị, tự nhiên.

- Liên tưởng độc đáo

- Giọng thơ nhẹ nhàng, sâu lắng.